

Styr huset
frå mobilen **16**

VÅRENERGI

NR 1. VÅRUTGÅVE 2016 • 34. årgang • LIVSSTILSMAGASIN FRÅ DITT NETTSELSKAP

FOTO: HAKON PARSTAD

Digital kvardag

Smarte straummålarar blir installerte, og Elhub er under bygging.

Det vil gi eit rimelegare og meir effektivt straumnett.

Sjå side **5**

Med hjartet
på rett stad **2**

Ny energilov får
konsekvensar **6**

Gode råd
reddar liv **11**

 Hemsedal Energi

ENERGI FORLAG AS

Postboks 1182 Sentrum

NO-0107 OSLO

Tlf: 22 00 11 50

Faks: 22 00 10 83

ISSN 1502-7848

Ansvarleg redaktør

Fredrik Kveen

fredrik.kveen@energi-nett.no

Tlf: 22 00 11 50

Abonnement

Bård Knutsen

bard.knutsen@energi-nett.no

Tlf: 24 10 16 55

Mobil: 92 22 20 33

Produksjon

Artko Grafisk Produksjon

post@artko.no

Tlf: 22 09 89 00

Design

Anette Stabenfeldt

design@energi-nett.no

Utgiver

Energi Forlag AS

www.energi-nett.no

Energi Forlag AS

eies av Europower AS,

som igjen eies av

NHST Media Group AS

Samfunnsansvaret har vore djupt rotfest i everka sidan starten av det norske straumeventyret. Vasskraft og nett er finansiert og bygd ut ved hjelp av lokale musklar allereie frå starten.

Med hjarte for lokalsamfunnet

Eit levande lokalsamfunn avspeglar suksessen til energiselskapa. Drivkraft for everka er fornøgde innbyggjarar.

-VI ØNSKJER Å yte økonomisk støtte for å få kulturaktivitetar til å gå rundt. Det er viktig for oss at det skjer noko i bygda. Ungdommen må få gode oppvekstvilkår med gode tilbod,

Kjære lesar

DEI LOKALE EVERKA har hjarte for lokalsamfunnet, og du kan i denne utgåva av Vår Energi lese at dei gir økonomisk støtte til blant anna kulturaktivitetar.

Vi står framfor ei omfattande digitalisering av nettet: Ein kombinasjon av tradisjonell straumforsyning og IKT og internettløysingar gir ei meir effektiv og sikrare nett drift – eit gode for alle.

Denne utgåva av Vår Energi tek også opp det nylege

stortingsvedtaket om selskaps- og funksjonelt skilje av everka. Særleg vil vedtaket råke dei små og mellomstore selskapa gjennom auka byråkrati og høgare kostnader som i hovudsak blir betalte av kundane gjennom nettleiga.

Vi kan ikkje sjå at styresmakene legg samfunnsøkonomiske prinsipp til grunn, men heller at vedtaket er eit tiltak for vidare sentralisering.

Gode råd-sidene har denne gongen ei omfattande menyliste:

- Vår Energi oppmodar deg til ikkje å betale meir enn nødvendig for straumen. Med andre ord: Spar pengar på å velje riktig straumavtale. Dette blir enklare med Forbrukarrådets nøytrale straumoversikt.
- Inne i magasinet får du ei omfattande oppskrift på korleis du gjer heimen din smart og styrer huset frå mobilen.

• Gjer heimen din tryggare og unngå brann. Hugs blant anna at komfyrvakt reddar liv, at du ikkje bør vaske klede og unngår telefonlading om natta.

Så skundar vi oss å fortelje at også denne utgåva har med både premiekonkurranse og premiekryssord. God lesing!

Fredrik Kveen
Ansvarlig redaktør

Vår Energi har som formål å gi deg informasjon om kraftmarknaden og kva du kan gjøre for å påverke straumrekninga. Magasinet inneholder blant anna råd og tips om straumsparing og branngrygleik, og vi håper at innhaldet kan gi betre forståing for korleis kraftmarknaden fungerer.

Foto: BEKK OG STRØM

Foto: JAN OVE SKJERPING

Årdal Energi sponsrar idrett og kultur økonomisk. Idrettslaga Årdal FK, Årdalstangen IL, Jotun, skyttarlag og kulturrangement som festivalen Målrock er døme.

Foto: STEINAR BLEKEN

I turistbygda Hemsedal er skianlegget heilt avhengig av sikker straum. – Vi har sponsra bygging av kunstgrasbane for Hemsedal IL, rulleskiløypa og annan kultur og idrett for barn og unge. Det er viktig for lokalsamfunnet å halde oppe tilboda slik at folk ønskjer å bli i bygda. Vi skal gi vårt lokale bidrag, Per Gunnar Markegård i Hemsedal Energi.

og vi må marknadsføre og skape blest om bygda vår, seier Jørgen Luggenes, everksjef i Årdal Energi.

– Burde de ikkje konsentrere dykk om andre saker?

– Det er viktig for alle selskap, også vårt, at Årdal er ein attraktiv plass å bu slik at vi kan få fatt i gode tilsette. Då er det viktig med eit rikt kulturliv. Eg trur vi har gitt mykje tilbake til innbyggjarane, seier Luggenes, som også viser til at Årdal Energi er eigd av kommunen og gir utbytte kvart år.

I heile landet gir everk økonomisk støtte til kulturrangement, festivalar, idrettslag, skular og pensjonistklubbar.

Digitale motorvegar i heile landet. Rask nettilgang er viktig for alle, men utbygginga av fibernet er ikkje alltid like lønnsam og prioritert i distrikta. Everka har spisskompetanse på store og kompliserte elektroinvesteringar og har delteke tungt i utviklinga av fiber.

Per Gunnar Markegård, dagleg leiar i Hemsedal Energi, meiner at fiberutbygginga

ikkje var komme like langt i distrikta dersom det ikkje var for at dei lokale everka tok samfunnsansvar.

– Det har heilt klart blitt bygd meir fiber i distrikta på grunn av lokale everk enn om meir sentraliserte aktørar hadde fått oppgåva. Målet er sjølv sagt å tene pengar, men ettersom vi er eit kommunalt eigd selskap, kjenner vi også ansvar for å yte gode tenester til innbyggjarane, fortel Markegård.

Dei siste åra har bygging av ladestasjonar for elbil blitt ei av oppgåvene til nettselskapa. Dermed vågar folk i distrikta å kjøpe elbil, og bilistar på langtur unngår angst for rekjkjevida.

Gir læringar sjansen. Everka treng kompetanse innan forretningsutvikling, elkraft og ITK, og dei er lærlingebedrifter der mange med yrkesfagleg bakgrunn begynner yrkeskarrieren.

– Vi er svært medvitne om å rekruttere lærlingar fordi det er viktig å halde oppe studie-tilbodet lokalt. Dersom ungdom ser få alternativ som lærlingar, vel dei bort utdanninga vi rekrutterer frå. Dette er eit felles ansvar, seier Markegård.

Oddbjørn Samuelsen, elverksjef i Repvåg Kraftlag.

Kraftlaget leverer dessutan elektroatstyr til vidaregåande skolar og underviser i brannvern og elektro på barne- og ungdomsskolar.

Everka yter sitt til det lokale næringslivet på fleire måtar.

– Det er viktig for lokalsamfunnet og våre tilsette å bruke mest mogleg lokale tenester og produkt som er med på å halde oppe arbeidsplassar lokalt, sier Markegård.

Eit viktig samfunnsoppdrag. Levering av sikker straum til eikvar tid er heilt nødvendig for at samfunnet skal fungere.

– Vi forstår at vi har ei stor oppgåve. Det er særstakt avgjerande med lokal tilhørsle, beredskap og kunnskap lokalt. Utan dei lokale everka er eg redd for at gjenoppretting ved straumbrott ikkje blir like høgt prioritert i distrikta som i dag, seier Markegård.

TEKST: SIGURD OLAND NEDRELIÐ

No blir nettet digitalisert – kva får det å seie for deg?

Elhub er i ein byggjefase, og smarte straummålarar blir installerte. Målet er eit rimelegare og meir effektivt smart straumnett. Det er gunstig for nettleiga og gir tilgang til nye kundetenester.

DET ER STYRESMAKTENE, ved Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE), som har bestemt at Elhub, ein ny nasjonal straumdatabase, og smarte straummålarar skal utviklast. Eit smart straumnett skal kombinere tradisjonell straumforsyning med meir IKT og internettløysingar.

– Vi har allereie digitalisert dei ytre delane av straumnettet, men no skal det gå heilt fram til husveggen. Denne moderniseringa er nødvendig

og gjer deg i stand til å utnytte ressusane smartare, ha meir effektkrevjande forbruk og utveksle fornybar kraft med kontinentet, forklarer Heidi Kvalvåg, seksjonssjef i NVE.

Gunstig for nettleiga. – *Kundane betaler for satsinga gjennom nettleiga. Har styresmaktene tenkt på dei?*

– Ja, det er først og fremst straumkundane vi har tenkt på, dei er i førarsetet. Meir effektiv

nettdrift er gunstig for nettleiga, avrekninga av straumforbruket blir riktigare og straumforsyninga sikrare med automatisk overvakning, svarer Kvalvåg.

Det er ikkje dermed sagt at nettleiga vil gå ned i åra framover, for styresmaktene har varsle store nettinvesteringar dei neste åra.

Tryggleik og personvern. Dei smarte straummålarane (AMS) vil generere store datamengder, og Elhub skal prosessere opp mot 100 millionar verdiar kvar dag. I staden for at alle selskapa snakkar med alle, vil dei no kommunisere berre ein stad, i Elhub, som også vil automatisere ei rekke prosessar. NVE har

Med dei smarte straummålarane blir det slutt på å lese av målaren sjølv, og med Elhub vil du få tilgang til dei data du sjølv genererer, seier Heidi Kvalvåg.

gitt jobben med å utvikle Elhub til Tor B. Heiberg i Statnett.

– Dagens system er særdeles gammaldags, og ei felles samordna IKT-innføring er best. Elhub er den mest kostnadseffektive måten å automatisere på og hindre at selskapa gjer den same jobben dobbelt opp fordi kommunikasjonen er vanskeleg, seier Heiberg.

Opplysningene om personnummer, adresser og forbruksdata skal inn i Elhub. Er det ikkje meir sårbart å samle egg i ei korg?

– Det er ei avveging, men vi trur det er ein fordel å ha alt på ein stad. Sjølv sagt er ingen ting heilt sikkert, men sidan vi er underlagt eit offentleg regime, har vi ingenting å tene på å spare pengar på tryggleik og personvern. Elhub skal vere minst like sikker som banken, svarer Heiberg.

Gjer huset smart. Med Elhub skal det bli lettare å byte straumleverandør, og dersom du gir løyve til det, kan tredjepartsaktørar som smarthusleverandørar få tilgang til dine straumdata for å levere heilt nye tenester. Forskningsresultata

viser at smarthusløysingar, der du kan styre lys, varme, ventilasjon og oppvarming automatisk, gir opp mot 20 prosent innsparing i straumbruken, noko som tilsvarer fleire tusen kroner årleg.

Dei mest avanserte systema kan tilby sensorteknologi og kunstig intelligens, slik at du knapt har behov for å tenkje på innstillingane. Også enklare løysingar gir god innsparing, som

til dømes applikasjonar der ein kan samanlikne eigen straumbruk med straumbruk til andre, og ta imot tips om straumeffektivisering. Det finst økonomiske støtteordningar for slike tiltak frå den statlege organisasjonen Enova.

TEKST: SIGURD OLAND NEDRELIÐ

FOTO: HAAKON BARSTAD

Dette er det digitale nettet

Elhub skal vere vere installert på nyåret 2017 og smarte straummålarar (AMS) innan 2019.

Med Elhub blir kommunikasjonen mellom energiselskapa lettare og drifta av straumnettet meir effektiv. Med dei smarte målarane får du ei kontinuerleg oversikt over straumforbruket til eikvar tid, og du slepp å lese av målaren sjølv. Dessutan blir faktureringa meir presis.

Det smarte nettet vil ta i bruk IKT og internett for å gjøre nettdrifta meir effektiv og robust nok til å tolle den nye straumforbrukeni framtida. Ein reknar til dømes med fleire elbilar som krev mykje effekt når dei blir lada, at fornybar energi skal byggjast ut vidare, og at fleire privatpersonar vil installere solceller på taket og selje straum i periodar når eigen straumbruk er låg.

Går mot oppdeling i everka

Kritikarane meiner at stortingsvedtaket vil medføre ei mykje større byråkrati.

Eit nytt vedtak i Stortinget kan få store konsekvensar for everk over heile landet. Korleis vil det påverke meg som forbrukar?

STORTINGET HAR AVGJORT at nett og kraftomsetning skal skiljast skarpere ved å innføre eit selskaps- og funksjonelt skilje for alle everk, også dei små og mellomstore.

– Formålet med lovendringa er å sikre at selskapa kan drivast mest mogleg effektivt til beste for kundane. Vi har alltid vore opne om at for nokre selskap vil dette på kort sikt gi ekstra kostnader, men selskap som har funksjonelt skilje rapporterer om lag 15 prosent lågare drifts- og vedlikehaldskostnader per kilometer nett samanlikna med selskap utan eit slikt skilje, skriv energiminister Tord Lien (FrP) i ein epost til Europower.

Kritikarar av vedtaket peikar på at dokumentasjonen berre viser at at dei aller største selskapa har høgare effektivitet, og at dette kjem av heilt andre forhold enn funksjonelt skilje som natur og topografi.

Tidlegare har berre selskap med meir enn 100 000 kundar hatt eit krav om funksjonelt skilje, men snart vil det gjelde også for dei mindre.

Trur kundane må punge ut. Trond Lauritsen er administrerande direktør i Sykkylven Energi, som er eit av dei små og mellomstore selskapa som blir omfatta av vedtaket. Han meiner forslaget vil medføre eit vesentleg større byråkrati, og trur at

den største delen av kostnadene må betalast av kundane gjennom nettleiga.

– Svært mange av påstandane frå regjeringa er udokumenterte. Reforma er tufta på ein ideologi om at desto større, desto betre. Det er leitt at styresmaktene er så upresise med fakta at dei ikkje tek seg bryet med å greie ut konsekvensane av forslaga skikkeleg, seier Lauritsen.

Kan føre til samanslåingar. Å sikre ein rettferdig konkurransesituasjon har vore eit anna motov for vedtaket, som regjeringa fekk støtte for frå Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Opposisjonen meiner selskapskilde er godt nok, og at regjeringa har vikarierande motiv med sentralisering av everk som mål, ettersom vedtaket mest truleg vil føre til samanslåingar av selskap.

Veikare forsyningstryggleik. Lauritsen meiner sentralisering er negativt for forsyningstryggleiken i distrikta.

– Dessverre trur eg det vil ta lengre tid å rette opp feil i uvær og storm. Systemet er slik at store selskap prioriterer folk i område med tett folkesetnad, forklarer han.

Mogleg omkamp. Arbeidarpartiet signaliserer ein mogleg omkamp om vedtaket etter neste

stortingsval. Fleirtalet av dei små og mellomstore selskapa tok imot stortingsvedtaket med vonbrott, og arbeider no aktivt med strategiar for å møte dei nye utfordringane. Tettare samarbeid mellom nettselskapa er eitt av fleire alternativ til samanslåingar.

TEKST: SIGURD OLAND NEDRELID

FOTO: ALEKSANDER NORDAHL

Selskaps- og funksjonelt skilje

Selskapskilde medfører at nettverksemnd skal vere organisert som ei eiga juridisk eining, fråskild anna verksemd. Funksjonelt skilje inneber at nett og straumomsetning må ha fullstendig fråskild leiing, og at morselskap ikkje kan gi instruksar til nettforetak om dagleg drift eller nettinvesteringar. Det same gjeld bruk av personale på tvers av selskap i det same konsernet.

Kostnaden for vedtaket sprikjer. Defo og KS Bedrift meiner forslaget om funksjonelt skilje vil koste 3,3 milliardar kroner, medan elleve store kraftselskap reknar kostnaden til 535 millionar kroner. Endringane skal etter planen gjennomførast innan 1. januar 2021.

Ny teknologisk utvikling gjer energiforsyninga satadig meir komplisert. Stadig fleire nettselskap vel å samarbeide for å kutte kostnader og levere betre tenester.

Smartare saman

På Austlandet går selskapa saman for å få mest mogleg straum ut av kvar krone. Målet er å levere betre tenester til nettkundane.

STYRESMAKTE KREV AT nettselskapa investerer kraftig i nettet. For at nettleiga ikkje skal vekse meir enn nødvendig med alle investeringane, blir kostnadseffektiviteten til selskapa viktig. For stadig fleire små og mellomstore selskap blir samarbeidsalliansar løysinga.

– Å bli med i alliansar er heilt naturleg fordi det styrker kompetansen og sparer oss for utgifter. Samarbeid sikrar eit godt sluttprodukt for straumkunden både når det gjeld kvalitet og pris, seier Børge Brestad, administrerande direktør i Valdres Energi.

Er det ein fare for at mange og tette samarbeidsalliansar berre fører til meir byråkrati og styr?

– Nei, det kan eg vanskeleg sjå. Eg meiner heilt klart at dette sikrar kunden betre tenester både når det gjeld kvalitet og pris, svarer Brestad.

Fleire samarbeidsalliansar. Valdres Energi er med i Nettalliansen og har i tillegg samarbeid med dei andre nettselskapa i Oppland. Nettalliansen er tufta på samarbeid om innkjøp og kompetanse, og 60 nettselskap i heile landet er med.

– Vi skal løfte kostnadseffektivitet, samhandling og innovasjon som er viktig for at små og mellomstore selskap skal vere konkurransedyktige. Materiell blir rimelegare fordi vi står fram som éin aktør framfor mange små. Det er prisgunstig for nettleiga, seier Torgeir Brovold, administrerande direktør i Nettalliansen.

Beredskap sentralt. Beredskap utgjer eit viktig samarbeidsgrunnlag i mange regionar. Nettselskapa samarbeider regionalt om innkjøp av beredskapsutstyr som aggregat, har vaktarbeid og kjøper og sel tenester til kvarandre.

– Vi etablerer møteplassar, relasjoner og samhandling mellom selskapa slik at kompetanse blir delt på tvers. Og det er i tillegg mykje regionalt samarbeid, seier Brovold.

TEKST: SIGURD OLAND NEDRELIÐ

FOTO: MORTEN SOLBERG

Kva er AMS?

Nærare 2,4 millionar målarar i hjeile landet skal bytast ut. Det er ikkje lenger nødvendig at du les av straummålaren, fakturarekninga blir meir presis, og du får betre oversikt over eige forbruk og og kontinuerleg utvikling i straumprisen. Straumbrott blir varsla automatisk og kan dermed rettast raskare, og nye tilleggstenester blir tilgjengelege for betre kontroll over og lettare tilgang til straumstyring i heimen.

Jojo-pris for straumen

Vil du lære å spå straumprisen? Bli meteorolog.

DEN NORSKE STRAUMPRISEN er svært værsensitivt. Vi bruker straum til oppvarming, og fornybare energikjelder som vind og vatn svingar medvêret, forklarer John Brottemsmo, sjefanalytikar i Bergen Energi.

Om det er lite vind, tørt og kaldt, har den prismedvetne forbrukaren god grunn til å vere forsiktig med straumbruken. I januar gjorde straumprisen eit kraftig sprang med ei femdobling på berre tre veker. Den viktigaste einskildårsaka var stor auke i straumforbruket. 21. januar mellomklokka åtte og ni vart det sett ny rekord i straumforbruk i Noreg med 24,5 megatimar, som svarer til 24 millionar 1000-watts panelomnar. Berre få dagar etter var straumprisen tilbake til det normale.

– Forbrukarane bør ikkje vere uroa for svingingane i straumprisen, og vi reknar med lave prisar framover. Den største tekniske utfordringa er å sikre nok straum på dagar med

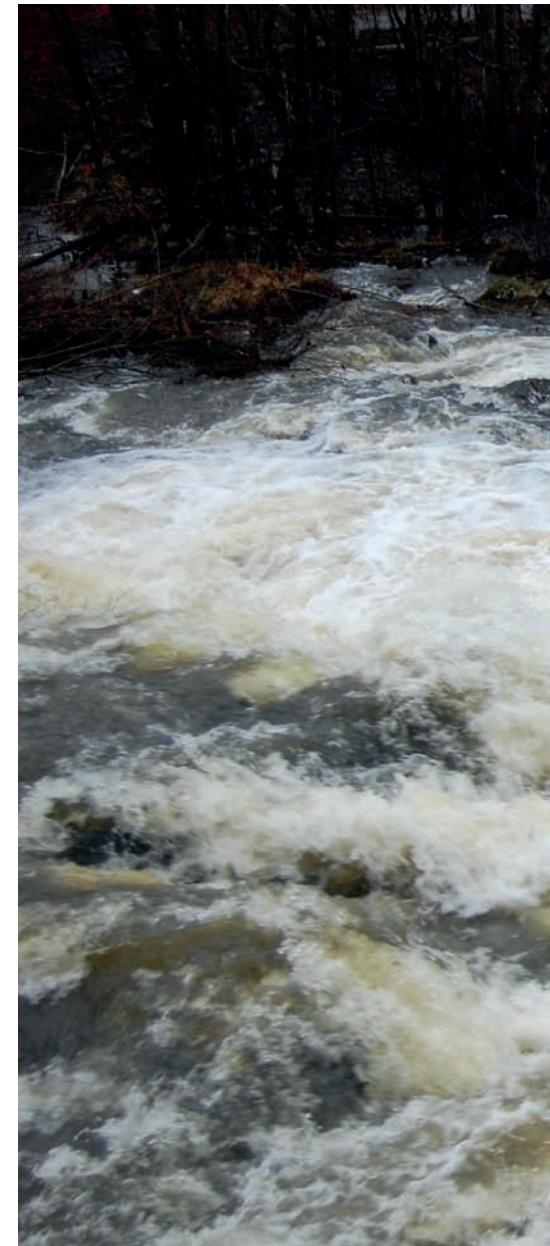
lågt tilbod og høg etterspørsel, slik at ein ikkje må begynne med å rasjonere straum, seier Brottemsmo.

Jamvel om prisen tidvis svingar til høge nivå, er straumen berre blitt rimelegare med åra, og i fjor var den lågast sidan 2001.

Auka elavgift

Regjeringa vedtok å auke elavgifta frå 2016. Kva har dette å seie for deg?

Med eit straumforbruk på 16 000 kilowatt-timar i året kan du no vente deg ei straumrekning som blir omtrent 300 kroner høgare. Elavgifta er 1,85 øre per kilowattime høgare enn i fjor, då den også auka. Med den nye auken vil ein familie med årsforbruk på 20 000 kilowattimar betale 900 kroner meir i avgifter samanlikna med for berre to år sidan.

Hekta på utlandet. Noko som hjelper til med å gjøre strømforsyningen mindre avhengig avvêret, er utbygging av mellomlandssambanda til Norden, Nederland, Tyskland og Storbritannia.

Målet er at dyrare straum vil stimulere til energieffektivisering. Kritikarane meiner at å skattleggje elektrisk straum når vi må kutte fossil energi, er å sende feil signal.

Elavgifta utgjer no samla 2,75 milliardar kroner til statskassa inkludert moms, med ei avgift på 16 øre per kilowattime i 2016. Trass i auken er elavgifta i Noreg likevel lågast i Skandinavia. Sveriges elavgift er på 20 øre og Danmarks på heile 60 øre per kilowatt-time i avgift.

Forbrukarane bør ikke vere uroa for svingingane i straumprisen, og prisane framover vil bli låge.

– Mellomlandssambanda gjer at Noreg kan importere kraft når det knip her heime, og vi kan eksportere når vi har meir straum enn vi bruker. Det gjer straumforsyninga meir pålitande og sikker, forklarer Brottemsmo.

– *Tener ikkje også selskapa godt på eksporten av kraft til utlandet?*

– Kraftprodusentane får utbytte på sal av straumen, men det er så låg overføringskapasitet at inntektsauken knapt blir merkande. Men utanlandssambanda kan føre til at straumprisen i Norden aukar, og også nettleia som finansierer utbygging av infrastruktur, svarer han.

– Dessutan er Europa svelteföra på rein fornybar energi og ønskjer å kutte ut eigen forreinsande kolproduksjon. Noreg og Sverige står for 80 prosent av kraftproduksjonen i Norden og

eksporterte åleine netto 37,8 terawattimar (millionar kilowattimar) kraft til Europa i fjor. Slik yter vi som har tilgang til fornybar energi, vårt til det grøne skiftet på kontinentet og får sikrare straum i retur.

Regionale skilnader. Det er store geografiske skilnader i straumprisen, som er høgare i Osloområdet, Midt- og Nord-Noreg.

Du som kunde merkar ikkje kortvarige svingingar i straumprisen noko særlig. Høgare straumpris om vinteren er normalt. Kundar med smarte straummålarer i huset kan lese av straumprisen time for time, men dei færreste har fått dette.

TEKST: SIGURD OLAND NEDRELD

FOTO: MONA ADOLFSEN

Kva er straumrekninga samansett av?

Nettleiga er prisen du betaler for å få transportert straumen inn til bustaden din. Dette er monopolverksemad av samfunnsøkonomiske årsaker, og derfor fastset styremaktene nivået på nettleiga. Rekninga blir basert på forbruket ditt, så sparing her gir snillare rekningar for nettleiga.

Straumprisen er det du betaler for sjølv forbruket. Du kan velje avtalar sjølv frå ei rekke tilbydarar.

Avgiftene blir fastsette av styremaktene og er samansette av elavgift, Enova-tilskott og moms.

Betal ikkje for mykje for straumen

STRØMPRIS

Bokmål Nynorsk English Forbrukarrådet

Søk

Mitt forventet forbruk Hva kan jeg spare ved strømytting?

Kommune Oslo Årsforbruk strøm 17 980 kWh

Sorter alfabetisk

Nr	Avtalenavn / strømselskap	Variabel	Beregnet utgift for februar
1	Agva Kraft	Variabel Etterskuddsbetaling	99,-
2	Telinet Energi AS	Variabel Etterskuddsbetaling	99,-
3	Svorka Energi AS	Variabel Etterskuddsbetaling	146,-
4	Hafslund Strøm AS	Variabel Etterskuddsbetaling	295,-
5	Ustekveikja Energi	Variabel Etterskuddsbetaling	358,-
6	Ustekveikja Energi	Variabel Etterskuddsbetaling	365,-
7	Haugaland Kraft Energi AS	Variabel Etterskuddsbetaling	376,-
8	Agva Kraft	Fastpris 3 mnd	391,-

Straumpris.no er ei nøytral oversikt som samanliknar straumavtalane som er på marknaden.

Spar pengar på å velje riktig straumavtale. Det blir enklare med den nøytrale straumprisoversikta til Forbrukarrådet. Men kor god er denne oversikta?

- **DET ER UOVERSIKTLEG** for straumkundane i ein bransje det er vanskeleg å orientere seg i. Ein må følgje med heile tida og orientere seg i marknaden. Straumpris.no er ei nøytral oversikt som samanliknar straumavtalane som er på marknaden. Forbrukarrådet har ingen kommersielle interesser i det heile, seier seniorrådgivar i Forbrukarrådet og dagleg leiar av Straumpris.no, Hilde Uthaug.

Manglar er utbetra. Mange kundar og selskap har lenge ønskt seg ei nøytral straumprisoversikt, men fleire har vore kritiske til korleis Forbrukarrådets straumprisoversikt har fungert. Eit omfattande arbeid er no gjort for å finne måtar oversikta kan forbetraast på.

- Oversikta har vore for dårlig, brukartilgangen for dårlig, og det har vi teke på alvor. Straumpris.no skal bli meir brukarvennleg med

Kva straumavtale bør eg velje?

- Spotpris følger kontinuerleg marknadsprisen som blir fastsett på kraftbørsen. Den rimelegaste avtaleforma dei siste åra.
- Standard variabel pris følger utviklinga i marknaden, men endringar i prisen må varslast minst fjorten dagar i førevegen.
- Fastpris vil seie at straumprisen ligg fast i heile avtaleperioden.

enklare søkjefunksjon og betre forklaringar på dei ulike funksjonane, fortel Uthaug.

- Kan forbrukarane vere heilt trygge på at informasjonen på portalen no er oppdatert til eikvar tid?

- No skal alle prisane vere ferske. Vi hentar tal og utrekningar automatisk der vi kan, men er også avhengig av å få tilsendt oppdateringar frå straumleverandørane. Det er vårt ansvar å gjere det enkelt for dei å sende korrekt informasjon utan feiltolkingar, svarer Hilde Uthaug.

Ver kritisk. Det finst ei rekke kommersielle straumprisoversikter på nettet. Desse er mangelfulle og inkluderer ikkje alle straumprisavtalane som det er tilbod om. Straumselskapa betaler for å vere med på desse oversiktene, og mange selskap ønskjer av den grunn ikkje å delta. Uthaug vil ikkje fråråde forbrukarane å bruke dei andre straumprisoversiktene, men meiner at straumpris.no bør bli den føretrekte samanlikningstenesta.

Utviklinga og forbetringa av straumprisoversikta skal gå i etappar. Dei første endringane er på plass, og til sommaren vil portalen framstå i ny drakt og tilby betre og meir korrekt informasjon til kundane.

TEKST: SIGURD OLAND NEDRELIÐ

ILLUSTRASJON: SKJERMILETE, WWW.STRAUMPRIS.NO

Gjer heimen din tryggare

Nesten halvparten av alle bustadbrannar kjem av feil bruk eller feil i det elektriske anlegget. Her gir vi deg fem enkle tips for å auke branngleiken i heimen.

1 Komfyrvakt reddar liv

Den mest vanlege brannårsaka i norske heimar er komfyrbrannar. Desse oppstår oftast hos eldre og unge einslege, og dødsbrannane skjer oftast om natta, ofte med banale årsaker som at ein gløymer at komfyren står på, blir distraher eller somnar frå matlagninga. Ei komfyrvakt både varstar om mistenkeleg varme, og dersom ingen reagerer, kuttar straumen.

Prisen for komfyrvakt startar på om lag 4000 kroner.

3 Unngå telefon- lading nattestid

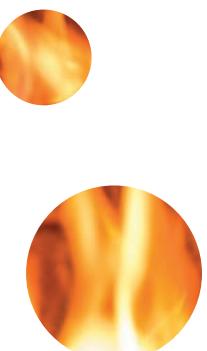
Sterk varmeutvikling og ulmebrann kan oppstå ved mobil-lading, og i verste fall kan giftig røyk sive ut som gjer at du aldri vaknar opp. Unngå derfor å lade telefonen om natta, og dersom du først må, så hald telefonen unna nattborDET. Pass samtidig på at ladaren er CE-godkjend, og oppbevar landarar fleire stader i bustaden, i bilen og på jobben. Telefonar i flymodus og frå støypsel, ikkje datamaskin, ladar raskare. Lad også opp før batteriet er heilt tomt; dagens litiumbatteri krev ikkje töming av kapasiteten som før.

2 Vask ikkje klede om natta

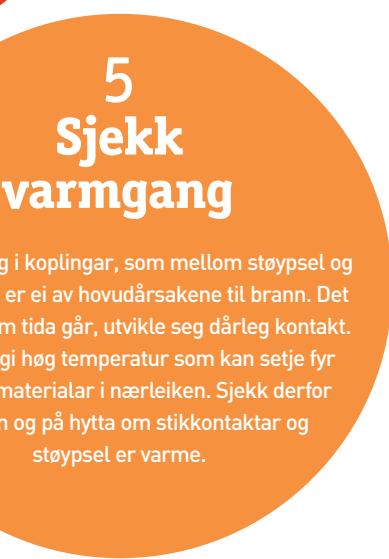
Trass i at 125 brannar har oppstått i tørketrommel, vaske- og oppvaskmaskin dei siste fem åra, bruker éin av fire vaskemaskinen om natta. Det tek i gjennomsnitt mellom tre og sju minutt frå brannen startar til det er full overtenning, og sovn aukar reaksjonstida. Apparat som trekkjer mykje straum, inneheld elektronikk, varme-element, vifter og motorar og blir utsette for fukt, varme og stov, er mest utsette for brann.

Derfor er det også viktig å montere røykvarslarar i same rom som maskinane.

4 Dra ut støypselet

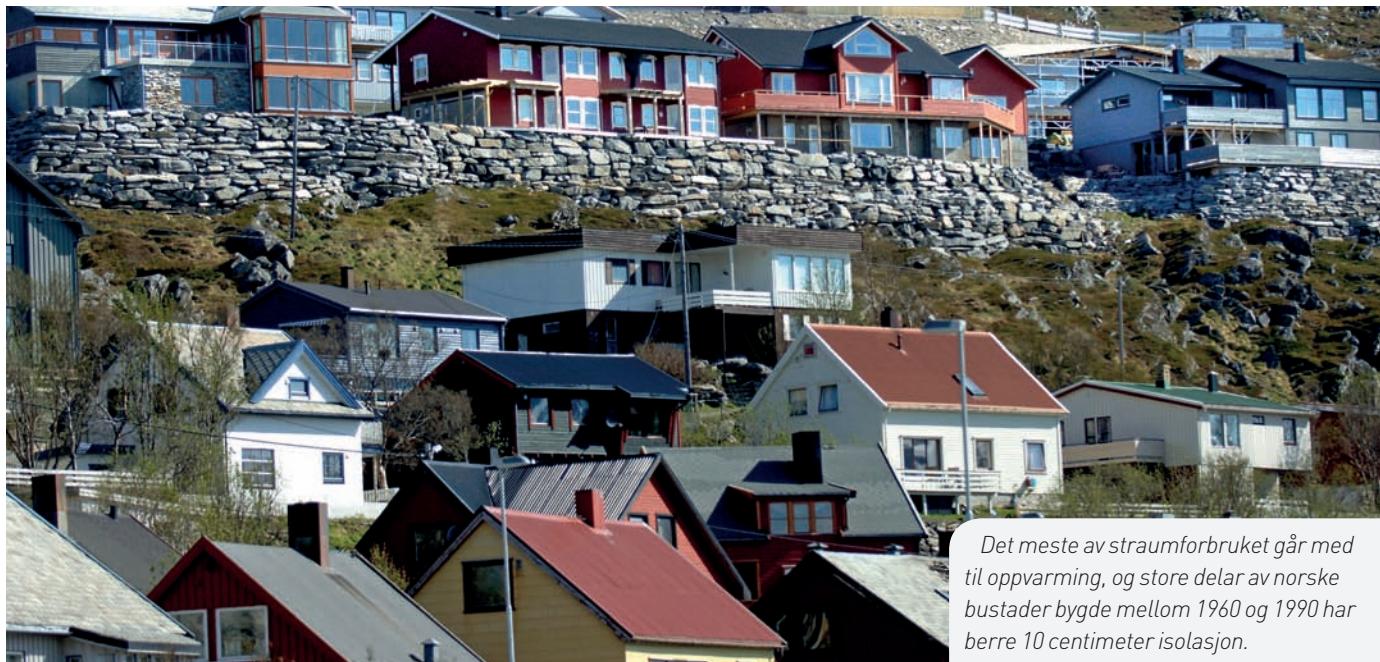
Færre element tilkopla elanlegget gir lågare brannrisiko. Dra alltid ut støypselet til apparat med varmeelement som kaffitraktar, vasskokar og hårførnar. Alle termostatar har det sams at dei ein gong vil slutte å fungere, og dersom nokon uforvarande skrur på apparata, kan brann oppstå.

5 Sjekk varmgang

Varmgang i koplingar, som mellom støypsel og stikkontakt, er ei av hovudårsakene til brann. Det kan etter som tida går, utvikle seg dårlig kontakt. Dette kan gi høg temperatur som kan setje fyr på andre materialar i nærleiken. Sjekk derfor i heimen og på hytta om stikkontaktar og støypsel er varme.

Det meste av straumforbruket går med til oppvarming, og store delar av norske bustader bygde mellom 1960 og 1990 har berre 10 centimeter isolasjon.

Fem gode strømsparetips

Planar om å oppgradere huset i sommar? Tenk samtidig energieffektivt og møt dei høge straumprisane i vinterkulda med lågt straumforbruk, auka bukomfort og betre energimerking i ein miljøvennleg heim.

1 Tenk teknologisk, ta kontrollen

Smarthusløysingar kan gi 20 prosent innsparing i straumforbruket, og eltryggleiken blir betre. I eit smarthus er lys, varme, solskjerming, alarm og velferdstenester kopla saman og kan styra med ein fjernkontroll medan du er på jobb eller ferie. Dei fleste funksjonane er automatiserte og tilpassa din døgnrytme, til dømes panelomnar og varmekabler, og det kan lagast ulike klimasoner mellom til dømes stove, soverom og bod.

2 Isoler skikkeleg

Det meste av straumforbruket skuldast oppvarming, og store delar av norske bustader bygde mellom 1960 og 1990 har berre 10 centimeter tjukk isolasjon. Komforten blir dårligare, straumrekninga stig. Kartlegg energilekkasjane dersom du er usikker på kvar trekken er sterkest, og bruk gjene ein termograf til dette. Men ver varsam, når huset blir tettare, må

ventilasjonen samtidig bli betre slik at fukt blir transportert bort.

3 Loftet er mest effektivt

Varmluft stig til værs, og loftet er derfor blant dei mest effektive tiltaka for strømsparing. Og det er relativt enkelt. Rull berre nye isolasjonsmatter over bjelkelaget, men rull ikkje heilt ut i overgangen mellom vegg og tak slik at noko av luftinga blir teken vare på. Lekkasjar i loftsgolvet kan tettast med tape eller fuger, og loftsluka bør vere like tett som ytterdøra, slik at du sparer straum, og faren for fukt minkar.

4 Skift vindauge

Dersom du skal pusse opp, bør du samtidig skifte vindauge, særleg dei som er eldre enn 20 år. Det er ikkje berre vindauge sjølv som er årsaka til mykje varmetap. Å skifte til nye vindauge vil også gi betre vindtetting rundt vindauge. Eit rimeleg alternativ her er bruk av tettelister.

5 Byt varmekjelde

Moderne vedomnar, pelletskaminar og varmepumper er gode alternativ til elektrisk oppvarming. Nye vedomnar er rundtbrennande, og ved er ei oppvarmingskjelde som ikkje aukar klimagassutsleppa. Pelletsomnar er ein god måte å utnytte fornybar energi på, og pelletskaminen er automatisert med lukka forbrenning. Varmepumper hentar energi frå omgivnader som luft eller vatn, tilfører elektrisitet og flyttar varmen inn i huset. Energiforbruket til romoppvarming og tappevatn kan reduserast med opp mot 60 prosent.

TEKST: SIGURD OLAND NEDRELIÐ?

FOTO: MIKAELA BERG/DN

Enova gir økonomisk støtte og privat rådgivning til både små og store strømsparetiltak.

Opplysningsplikt for everka

Nettselskapa har opplysnings- og rettleiingsplikt dersom nettkundane deira ikkje gjer ein avtale med eit straumselskap på eiga hand.

Det er litt ulike reglar for opplysningsplikta for nettselskap og straumselskap.

DEI VIKTIGASTE REGLANE om opplysningsplikta til nettselskapa står i forskriftene til energilova. Dei skal blant anna årleg offentleggjere eit «tariffhefte» som opplyser om nettariffane, og alt anna knytt til tariffane. Desse opplysingane finn du også på nettsida til nettselskapet. Mange trykkjer dette også i eit hefte, og det er vanleg at selskapa opplyser om dei viktigaste tariffane i avisannonser i januar.

Nettselskapa skal også opplyse om nettleigevatalen. Ved nytteikning av nettavtale skal du få avtalen, men du finn han også på nettsida til nettselskapet.

Nettselskapa pliktar også å opplyse om kva straumselskap det er som leverer straum til kundar i nettet deira, slik at kundane kan finne det straumselskapet dei ønskjer. Når nettselskapet opplyser om dette, pliktar dei å vere nøytrale og ikkje favorisere eller tilrå somme straumselskap framfor andre.

Forbrukarrådet har ein straumportal som alle straumselskap pliktar å melde prisane og viljkåra sine til. Der er det ein kalkulator som du kan bruke til å finne ut

kva straumselskap det vil lønne seg for deg å bruke.

Nettselskapa har også opplysnings- og rettleiingsplikt dersom nettkundane deira ikkje ordnar med ein avtale med eit straumselskap på eiga hand. Dersom du ikkje har fått i stand ein straumavtale, har nettselskapet plikt til å levere straum til deg, men selskapet pliktar også å orientere deg om at du må skaffe deg ein straumleverandør, og om at den «ventetariffen» du betaler for straumleveransen frå nettselskapet, før du skaffar deg ein straumleverandør, er etter måten dyr.

Mange kundar er frustrerte over at kundebehandlar hos nettselskapet ikkje kan «rydde opp og ordne alt for dei». Men styresmaktene har bestemt i detalj kva nettselskapa har lov til, og kva som er forbode. Nettselskapa får bøter dersom dei ikkje rettar seg etter det som er regulert. Dersom ein kjennar at ein «møter veggen» hos kundebeahndlaren i nettselskapet, er det med andre ord ikkje vond vilje.

Straumselskapa har som nemnt opplysningsplikt ved at dei pliktar å melde inn alle ulike

Det vi kaller elverk er enten nettselskap eller straum(sals)selskap. Nettselskap kan du ikkje velje, du må ha nettavtale med selskapet som har straumnettet der du har abonnementet ditt.

avtaletypar dei har, og melde inn eventuelle prisendringer til Forbrukarrådets straumportal.

Elles har både nettselskap og straumselskap opplysningsplikt overfor brukarar etter lov om opplysningsplikt og angrerett. Opplysningane som ein skal gi etter denne lova, skal grovt sett gi kundane oversikt over kva dei kjøper, og kva det det kostar. Lova statuerer også 14 dagars angrefrist for forbrukarkundar, eller lengre angrefrist dersom opplysningane ikke er gitt etter lova. Lova har også nokre formuleringar til vern mot telefonsal.

TEKST: ADVOKAT INGE A. FREDRIKSEN,
PARTNER I ADVOKATFIRMAET
NORDIA DA

KLIPP HER

Konkurranse Test kunnskapane dine når du har lese Vår Energi:

1 Kva omtale passar best for rolla everka spelar lokalt?

Svar: A: Lang historisk forankring og tradisjon for å støtte lokalsamfunnet B: Lang historisk tradisjon for sentralstyring, meir lokalt dei siste åra C: Marknadsmodellen inneber at dei ikkje skal bry seg

2 Kva inneber ei «smart straumforsyning»?

Svar: A: Rekruttering av smartare tilsette B: Bygging av stadig større leidningsnett C: Auka bruk av IKT, internett og automatisering

3 Kva er Elhub?

Svar: A: Ein svær database som alle energiselskapa skal kommunisere gjennom B: Ein elektrisk hub som skal lagre store mengder energi C: Ein ny vindmøllepark på Romerike

4 Kva meiner kritikarane av vedtaket om krav til selskaps- og funksjonelt skilje?

Svar: A: Vedtaket passar ikkje godt nok på forholdet til EU B: Unødvendig byråkratisk, fordyrande, sentraliserande og negativt for forsyningstryggleiken C: Det finst ikkje kritikarar – vedtaket er samrøystes i Stortinget

5 Kor mange brannar skuldast feil ved eller feil bruk av elektrisk utstyr?

Svar: A: Om lag halvparten B: 25 prosent C: 8 prosent

Send løysing på konkurransen innan 20. august 2016 til:

Vår Energi

Postboks 1182 Sentrum, 0107 OSLO

Merk konvolutten «konkurranse 1-16»

Vi trekker ein vinnar som får ein dab-radio!

Namn:

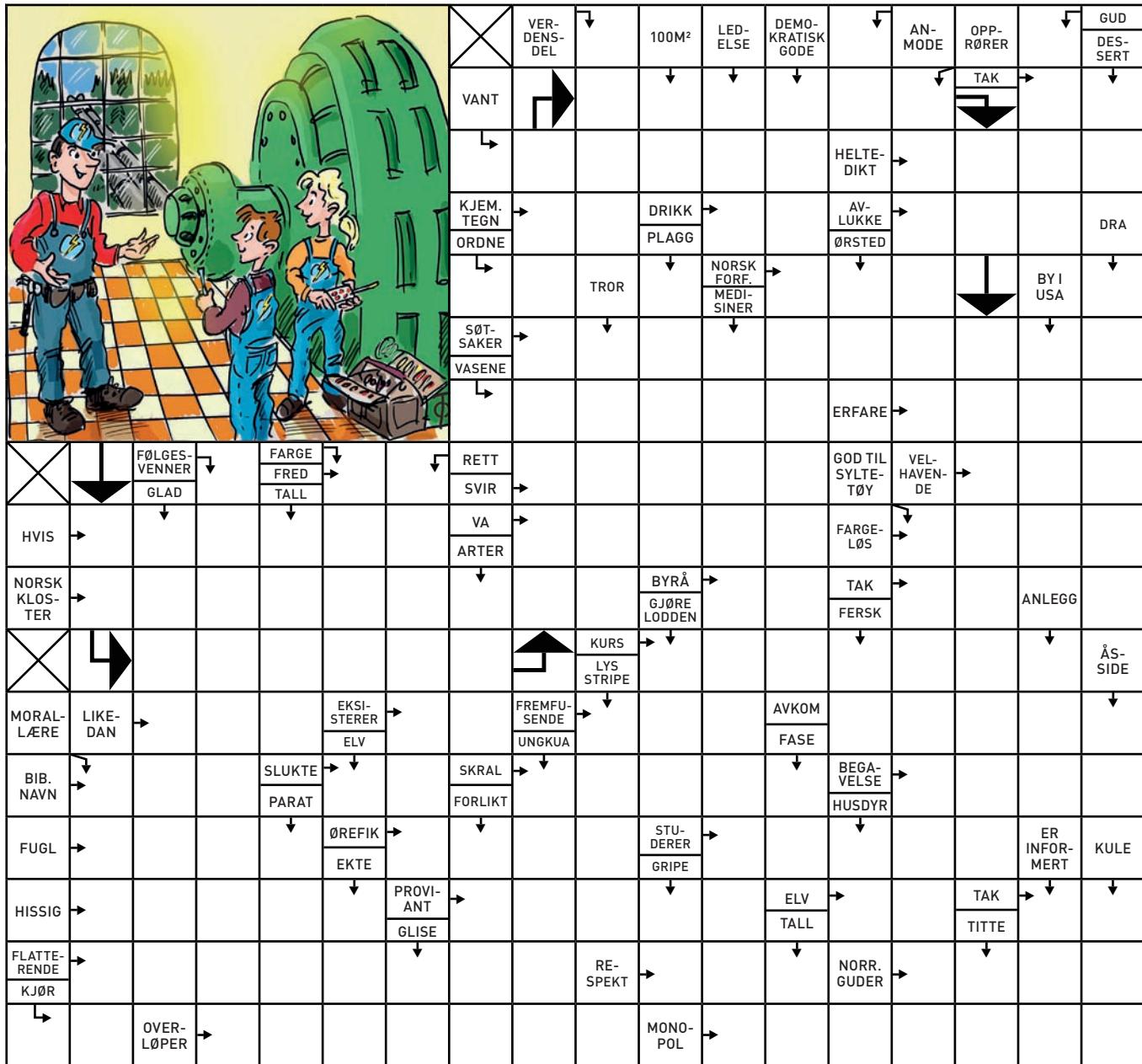
Adresse:

Postnr/-stad:

Vi gratulerer vinnaren av ein dab-radio
i Vår Energi nr 2 i 2015:

Tonje Olaisen, 3650 TINN AUSTBYGD

Energi-kryss

Send løysing på premiekryssordet innan 20. august 2016 til:

Vår Energi

Postboks 1182 Sentrum, 0107 OSLO

Merk konvolutten «kryssord 1-16»

Vi trekkjer ein vinnar som får ein dab-radio!

Namn:

Adresse:

Postnr/-stad:

Riktig løysing frå nr 2-15:

STRØMKUNDENE TAPER PÅ FEIL AVTALER

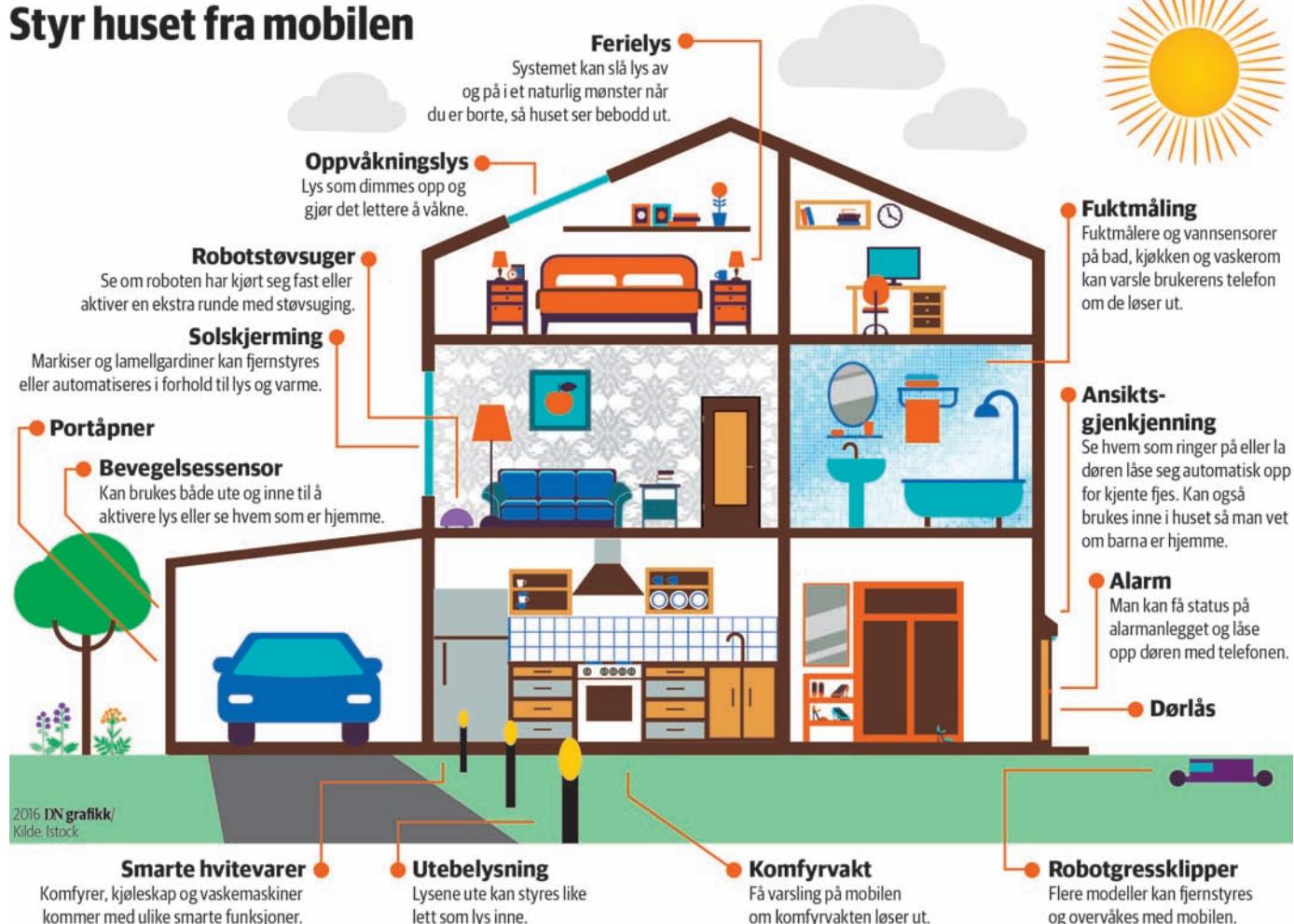
Vi gratulerer vinnaren av ein dab-radio
i Vår Energi nr 2 i 2015:

Anna Gjerde, 5458 ARNAVIK

Returadresse:

Energi Forlag AS
Christian Krohgs gate 16
Postboks 1182 Sentrum
NO-0107 OSLO

Styr huset fra mobilen

Gjer huset ditt smart

Du kan enkelt styre bustaden frå mobilen din, oppnå betre energieffektivitet og spare mykje pengar.

TAL FRÅ LYSE viser at smart styring av varmen i ein elektrisk oppvarma bustad vil redusere energibruken med inntil 20 prosent på årsbasis. Lyses smarthusselskap Smartly opererer med ein sum på rundt 3500 kroner året. Enova har dessutan ei tilskottsortning som gir 4000 kroner i støtte til smart varmestyring.

Stor merksemnd. Merksemnda om smarthus i Noreg er stor samanlikna med andre land. Alle nybygg har no smarte komponentar, og fleire vil oppgradere eksisterande bustader.

Den tradisjonelle vegen for ei smarthusløsing er gjennom ein installatør. Du må velje installatør, som kan endre på det elektriske anlegget, dersom du skal ha styring av varme, lys og solskjerming og tilgangskontroll. Sjekk gjerne at det utstyret installatøren kan levere også støttar anna utstyr enn deira eige. Sjekk også tryggleik og personvern.

Eit alternativ er å kjøpe ein smarthussentral som du set opp sjølv til ein kostnad frå 1000 til 5000 kroner. Deretter kjøper du det du har behov for av smarte einingar. Sjekk at sentralen og

utstyret du ønskjer deg bruker same protokoll, det vil seie industristandard for kommunikasjon. Dette alternativet er etter måten rimeleg.

Smarte hus og dingsar. Definisjonen av «smart» innanfor forbrukarelektronikk er at ei eining har evna til å behandle informasjon og kommunisere informasjonen vidare: Ein smart tv har nettilkoppling og appar, ei smart lyspære kan programmerast til å skru seg av og på til faste tider, ein smart fukt målar sender varsel til telefonen til eigaren dersom det er lekkasje. I smarte bustader er hovudsakeleg lys, varme og solskjerming automatiserte og kan fjernstyrt via internett.

TEKST: MAGNUS EIDEM